

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Radana Malíka a soudkyň JUDr. Barbary Pořízkové a Mgr. Daniely Zemanové v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR**, se sídlem Na Poříčním právu 1/376, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného č. j. MPSV-UM/8524/13/9S-JČK, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 9. 2013, č. j. 10 Na 79/2013 – 12,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Kasační stížností žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojí proti shora označenému usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích (dále jen „krajský soud“), jímž byla zamítnuta jeho žádost o ustanovení zástupce pro řízení před krajským soudem.

Žalobou podanou ke krajskému soudu se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví označeného rozhodnutí žalovaného. Žaloba neobsahovala zákonem stanovené náležitosti, stěžovatel byl proto usnesením ze dne 26. 8. 2013, č. j. 10 Na 79/2013 – 2, vyzván k jejich doplnění. Dne 10. 9. 2013 byla krajskému soudu doručena žádost stěžovatele o ustanovení zástupce, odůvodněná naprostým nedostatkem prostředků. Tvrzeň nedostatek prostředků a sociální poměry byly doloženy čestným prohlášením, jehož obsahem jsou, kromě základních osobních údajů, též skutečnosti o nájemním bydlení, o nulové výši zdanitelných příjmů, o výši nezdanitelných příjmů, které činí přes tři tisíce korun měsíčně, dále údaj o plné invaliditě, výši peněžních závazků, které činí dle stěžovatele tisíce, o nenarušené způsobilosti zcizovat, dále o skutečnosti, že je příjemcem příspěvku na živobytí, jeho majetkem je elektronický psací stroj a digitální televizor, ke svým výdajům uvedl stravu, tisk, jízdné, papír a DPH.

S ohledem na neurčitost a neúplnost čestného prohlášení, krajský soud zaslal stěžovateli dne 11. 9. 2013 formulář prohlášení o majetkových, výdělkových a osobních

poměrech, který měl být soudu odeslán zpět ve lhůtě 1 týdne od jeho doručení. Uvedený formulář byl stěžovateli doručen dne 13. 9. 2013, lhůta pro jeho zpětné zaslání soudu tak uplynula dne 20. 9. 2013. Dne 20. 9. 2013 bylo soudu doručeno sdělení, dle kterého stěžovatel nebude bez pomoci advokáta činit žádné procesní úkony. Prohlášení o majetkových, výtěžkových a osobních poměrech soudu ve stanovené lhůtě a ani ke dni jeho rozhodování doručeno nebylo.

V projednávané věci tak nebyla splněna základní podmínka pro osvobození od soudních poplatků představující povinnost žadatele doložit, že nemá dostatečné prostředky. Spor před krajským soudem je vyvolán nespokojeností stěžovatele s postupem žalovaného při zjišťování informací o bydlišti stěžovatele. I jiná před tímto soudem projednávaná podání, jakož i před mnoha soudy okresními, se většinou netýkají, a to ani nepřímě, stěžovatelova majetku, životních podmínek či jiných podobných záležitostí. Jedná se naopak o spory vyvolané stěžovatelovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Takové spory má samozřejmě stěžovatel právo vést, dává-li mu objektivní právo procesní možnosti tak činit, a musí v nich mít možnost hájit svá práva. Dle názoru soudu však není důvod, aby náklady takových sporů, které je jinak zásadně povinen hradit každý žalobce sám, za stěžovatele pravidelně nesl stát.

Při posuzování žádosti o ustanovení zástupce soud současně zohlednil informace, které jsou mu známy z ostatních sporů vedených stěžovatelem, a proto nelze přehlédnout, že kverulační, zjevně šikanózní či dokonce pracovní kapacitu orgánů veřejné moci z různých důvodů cíleně paralyzující výkon tohoto práva může mít významné negativní důsledky, které za určitých okolností mohou popřít dokonce i smysl těchto sporů. Ztotožňuje se s názorem Nejvyššího správního soudu (rozsudek NSS ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011-66) a shodně se domnívá, že právě toto výjimečné odepření práva na osvobození od soudních poplatků, jež je předpokladem vyhovění žádosti o ustanovení zástupce, může napomoci regulaci nadužívání práva na vedení těchto sporů.

V kasační stížnosti stěžovatel tvrdí, že mu soud zaslal příslušný formulář bez odůvodnění. Jelikož nepožádal o osvobození od soudního poplatku, považuje úvahy soudu v této věci za zbytečné. Není povinen rozumět odůvodnění rozhodnutí kteréhokoli soudu, ba nemusí ho přijmout za moudré. Má za to, že když se soud ztotožňuje s výkladem v nějakém rozhodnutí, tak to má odůvodnit. Stěžovatel je přesvědčen, že není povinen vysvětlovat soudu výraz „přes tři tisíce“, jelikož to znamená cca 3 001 – 3 449 Kč, nikoli 4 000 Kč či 8 000 Kč. Ani krajský soud ani Nejvyšší správní soud nemají pravomoc vynášet psychologická či psychiatrická stanoviska. Hodnocení soudu, že předmětná žaloba je svou povahou sporem vyvolaným stěžovatelovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí, jsou dle jeho názoru pouhým opisováním jiných judikátů bez jakéhokoli rozmyslu.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána osobou k tomu oprávněnou, je podána včas, jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, důvody kasační stížnosti odpovídají důvodům podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). Zdejší soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, zkoumal při tom,

pokračování

zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud jen krátce zmiňuje, že netrval na zaplacení soudního poplatku a povinném zastoupení advokátem v řízení o kasační stížnosti. Trvání na těchto požadavcích by totiž značilo jen řetězení téhož problému, jelikož předmětem přezkumu je usnesení krajského soudu o zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce. K danému srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 10. 2007, č. j. 1 Afs 65/2007 - 37, a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77 (všechna zde citovaná rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz).

Zdejší soud souhlasí s názorem krajského soudu v tom, že stěžovatel neunesl důkazní břemeno ve vztahu k uplatněné žádosti o ustanovení zástupce, jelikož Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50, publikovaném pod č. 537/2005 Sb. NSS, vyslovil, že *„povinnost doložit nedostatek prostředků je jednoznačně na účastníkovi řízení, který se domáhá osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.). Pokud účastník tuto povinnost nesplní, soud výdělkové a majetkové možnosti sám z úřední povinnosti nezjišťuje.“* (srov. obdobně např. rozsudek ze dne 3. 8. 2011, č. j. 2 Afs 36/2011 - 81). Soud tedy z vlastní iniciativy zpravidla nezjišťuje podrobnosti o majetkových poměrech žadatele. Hodnotí především informace, které mu žadatel sám sdělí, popř. jej vyzve, aby potřebné skutečnosti doplnil a vysvětlil nesoulad mezi nimi (srov. rozsudek ze dne 31. 5. 2011, č. j. 8 Afs 50/2010 - 91).

V projednávané věci krajský soud vyzval stěžovatele ke konkretizaci majetkových a výdělkových poměrů pomocí vyplnění a předložení formuláře vzor 060 dle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), protože obecná tvrzení uvedená v čestném prohlášení považoval za nedostatečná. Na tuto výzvu reagoval stěžovatel sdělením, kde uvedl, že nebude bez pomoci advokáta činit žádné procesní úkony. Výše uvedený postup a následné hodnocení známých majetkových a výdělkových poměrů stěžovatele považuje Nejvyšší správní soud za zcela odůvodněné a správné. Námitky směřující do neodůvodněného postupu krajského soudu jsou proto nedůvodné.

Krajský soud však založil své rozhodnutí zejména na posouzení procesního postupu, jakým stěžovatel dané řízení vede.

Zdejší soud se plně ztotožnil se závěrem a odůvodněním krajského soudu, že povaha sporu vedeného před krajským soudem nese znaky svévolného vedení „sporu pro spor“. V případě, že je takový postup okolnostmi konkrétní věci řádně odůvodněn, je na místě osvobození od soudních poplatků nepřiznat, a následně ani neustanovit zástupce pro žalobní řízení.

Při posuzování věci lze odkázat na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, ze kterého vyplývá, že *„v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu*

nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) – srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08“. S ohledem na tyto jednotlivé funkce soudních poplatků dochází zdejší soud k závěru, že je důležité nejen chránit zájmy účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12).

Jak již zdejší soud konstatoval např. v rozsudku ze dne 28. 6. 2013, č. j. 5 As 43/2013 – 11, zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, jak již bylo naznačeno, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř., ve znění pozdějších předpisů, výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu (srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 – 91).

Krajský soud se při závěru o šikanózním výkonu práva přidržel okolností stávajícího případu a dále zhodnotil postup stěžovatele v povahou obdobných sporech. Zdůraznil, že se jedná o spory vyvolané stěžovatelovým zájmem o veřejné záležitosti a fungování veřejných institucí. Konstatoval, že stěžovatel má právo takové spory vést, avšak není důvod, aby náklady těchto sporů nesl stát. Výjimečné odepření práva na osvobození od soudních poplatků může napomoci regulaci nadužívání práva na vedení těchto sporů.

Krajský soud po zhodnocení konkrétních okolností v projednávané věci řádně zdůvodnil, proč na základě šikanózního výkonu práva ze strany stěžovatele přistoupil k odepření práva na osvobození od soudních poplatků, jakožto předpokladu k následnému neustanovení zástupce. Tento postup krajského soudu je nutno hodnotit jako správný. Z napadeného usnesení rovněž vyplývá, že se soud držel ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu. Námitky stěžovatele, že se jedná např. o opisování jiných judikátů zcela bez rozmyslu, popř. že soud fabuluje závěry vyslovené v judikatuře zdejšího soudu, jsou zcela účelové a nedůvodné.

Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, proto ji dle § 110 odst. 1, věty poslední, s. ř. s. zamítl. O věci přitom

pokračování

rozhodl bez jednání postupem podle § 109 odst. 2 s. ř. s., dle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o § 60 odst. 1, větu první, s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., dle kterých nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Stěžovatel v soudním řízení úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalovanému, který by jinak měl právo na náhradu nákladů řízení, nevznikly v řízení o kasační stížnosti žádné náklady.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. prosince 2013

JUDr. Radan Malík
předseda senátu